

SZEMLE

A Nemzetközi Öntözési és Belvízrendezési Szövetség 1961. évi intézőbizottsági ülése a Szovjetunióban

A Nemzetközi öntözési és Belvízrendezési Szövetség (ICID) szokásos évi intézőbizottsági ülését ez évben Moszkvában tartotta meg. Az ülésen és az azt követő tanulmányúton 16 ország 44 résztvevővel képviseltette magát. A Szövetség a második világháború után alakult meg India kezdeményezésére, s összefogja az öntözések és lecsapolások műszaki és mezőgazdasági kérdéseivel foglalkozó szakembereket. Gondoskodik a nemzetközileg érdeklődésre számot tartó tudományos és gyakorlati eredmények közreadásáról, vagy az ilyen jellegű már közreadott eredmények terjesztéséről, koordinál egyes fontosabb munkákat. Az elért elméleti és gyakorlati eredményekről három évenként kongresszuson számolnak be a részt vevő országok. Két kongresszus között a megválasztott vezetőség és a New Delhiben székelő Központi Iroda irányítja a szövetség ügyeit. A végzett szervező és adminisztrációs munkáról a szövetség évente Intézőbizottsági ülésen számol be. Az ülést minden évben más és más országban rendezik, s az intézőbizottsági ülésen jelölik ki a következő évben rendezendő intézőbizottsági ülés helyét, az az évben tartandó szakmai kollokviumok tárgyát és helyét is. A moszkvai ülés résztvevői között felmerült pl. az a kívánság, hogy kívánatos valamelyik évben Budapesten rendezni egy intézőbizottsági ülést. A moszkvai tartózkodás alatt a résztvevők megtekintették a mezőgazdasági kiállítás öntözési pavilonját, az ott bemutatott különböző csatornanyitó gépeket, permetező berendezéseket. A moszkvai ülés után a küldöttek Üzbegisztánba utaztak, s megtekintették az Éhség Sztyepp művelésbe vonásával kapcsolatban végzett munkálatokat. Az Éhség Sztyepp mezőgaz-

dasági művelésbe vonandó területe jóval meghaladja az 1 millió ha-t, s három szomszédos szövetségi köztársasághoz (Üzbég, Kazah és Tadzsik) tartozik. Természeti adottságai igen kedvezőtlenek, az évi csapadék mennyisége 150 mm, ennek 95%-a október—április között hull le. A mezőgazdasági termesztés elengedhetetlen előfeltétele az öntözési lehetőségek megteremtése. Az első próbálkozások az öntözőrendszerek kiépítésére még a század elején a cári Oroszországban voltak. Ekkor építettek az ún. Romanov csatornát. A csatorna által öntözhető terület azonban csekély volt, az öntözések megindulásával egyidejűleg nem gondoskodtak a megfelelő lecsapolásról, s néhány év öntözés után az öntözött területeken s azok környékén erős másodlagos szikesedés következett be. A csatornát később teljesen ki kapcsolták. Az Éhség sztyepp kultúrába vonását az „Éhség Sztyeppi Építések Főtervező Vállalata” irányítja. Az építkezések célja mintegy 1100 ezer ha földterület öntözési lehetőségeinek biztosítása. A feladat megoldása komplex, s a következő részfeladatokból áll:

1. Útépítés.

2. Ivóvíz biztosítása. (Vannak pl. olyan területek ahová 70 km-ről vizzik mély zárt vagy nyitott csatornákból a vizet.

3. Gyárépítés. Tekintettel arra, hogy az építkezéseket nagyon megdrágítanak a szállítási költségek, szükséges, hogy az építési anyagokat a helyszínen állítsák elő. E cél elérése érdekében 22 gyár létesítendő az Éhség sztyepp területén. Ezekből 9 már működik. Itt állították elő pl. a mintegy 900 ezer ha terület lecsapolásához szükséges dréncöveket, az öntözéseknél gyak-

ran használt beton, héjcsatornákat, 6 szovhoz épületeihez szükséges épületelemeket és építő anyagokat.

4. *Telepítés.* A szovhozok helyének kijelölése, a középületek, lakóházak, szociális és kulturális létesítmények építése.

5. *Öntöző és lecsapoló rendszerek kiépítése.* Az Éhség sztyeppe öntözéséhez a vizet jelenleg két főcsatorna: az Éhség sztyeppe déli csatornája és a Kirov csatorna biztosítja. Mindkét csatorna a vizet a Szír-Darja folyóból kapja. A Szír-Darja vízhozama változó: maximális 3340 m³/sec., minimális 230 m³/sec., vize erősen hordalékos. A vizet az Éhség sztyeppe déli csatornája a „Farhad” erőművön keresztül kapja. A tározható víz mennyisége 330 mill. m³. A déli csatorna eredeti vízhozama 150 m³/sec. volt, később 250 m³/sec.-ra bővítették, ma pedig 600 m³/sec. A Kirov csatorna az előbbi alatt van, vizét a Déli csatornán á kapja, 1930-ban kezdték építeni, 1954-ben kiszélesítették és meghosszabbították, vízhozama 200 m³/sec., s összesen 400 ezer ha föld öntözéséhez biztosítja a vizet.

Az Éhség sztyeppe talaja legnagyobb-részt szürkeföld (szerozjom), szoloncsákos szürkeföld (szerozjom) és kloridszulfátos, valamint kloridos szoloncsák. A területeket erősen drénezik. A vegetációs perióduson kívül az öntözőcsatornáknak vizet nem tartanak, hogy a talajvízszint emelkedését s a másodlagos szikesedést elkerüljék. A szikes talajokat a művelésbe vonáskor két-három éven keresztül nagy vízmennyiségekkel átmossák.

A főtermény a gyapot, ez adja a mezőgazdasági kultúrába bevont területek 80—90%-át. A gyapot esetén az évi öntözővíz norma 8—10 ezer m³/ha, az adagolt mű-

trágya 600 kg/ha, ebből 300 kg/ha szuperfoszfát alaptrágyaként 300 kg/ha nitrogén műtrágya fele mag alá, fele pedig fejtrágyának adva.

A gyapot mellett a nem szikes területeken jelentős a gyümölcsstermesztés (szőlő, dinnye, gránátalma, füge). Takarmány növényként mind a nem szikes, mind a szikes területeken lucernát termesztnek.

A termelést az öntöző rendszerek kiépítése után 1—2 évig az építkezések vezetőse irányítja, s a bevétel is az övék. Ez részben rentábilissá teszi az építési vállalat működését (így pl. 1960-ban 0,85 mill. új rubel volt a beruházási költség és 1,3 millió új rubel a bevétel), részben biztosíték az építkezések gondos kivitelezésére. A későbbiekben a föld teljesen átkerül a szovhozok irányítása alá. Egy szovhoz területe 8—9 ezer ha között van, s egy emberre átlagban 8 ha föld megművelése jut.

A Szír-Darja vize mellett kis területeken talajvízből is öntöznek, a talajvízből történő öntözésnél gyakran 120—150 m mélységig lemennek, mivel a felső 3—4 vízáadó réteg vize sós és öntözésre nem használható.

Az öntözések kivitelezésénél igen nagy gonddal járnak el. Pl. a gyapot esetén az öntözések időpontját és az öntözővíz mennyiségét Üzbegisztánban törvény írja elő. Rendkívül tanulságos volt látni az öntözések gondos kivitelezését, az öntözővízzel való takarékos bánást, ami azt mutatja, hogy a Közép-Ázsiai köztársaságokban a víz nemcsak a mezőgazdasági termelés első előfeltétele, hanem legfontosabb nemzeti kincse is.

DARAB KATALIN

Érkezett : 1961. október 12.